

Kartlegging av språkmiljø og Kartlegging av språkutvikling Barnehageenheten Bydel Stovner 2012-2013

Bakgrunnen for Kartleggingsverktøyet:

I 2006 skulle vi vurdere hvilket kartleggingsverktøy som kunne passe for våre barnegrupper. Etter flere fellesdiskusjoner og informasjon om flere verktøyer, så ble det besluttet at vi skulle lage vårt eget verktøy. Vi fikk sakkyndige fra PPT og Høyskolen i Oslo med i utarbeidelsen av verktøyet, sammen med vår egen språkgruppe. Språkgruppa besto av bydelens språkkoordinator og pedagoger fra barnehagene. Vi ville fokusere både på språkmiljøene og på observasjon av enkeltbarn. Vi kom fram til et Kartleggingsverktøy for språkmiljøene, der vi ser på egen praksis, gjør forbedringer, deler erfaringer og lærer av hverandre. Det ble også utarbeidet et eget dokument for Kartlegging av språkutvikling hos enkeltbarn. Det tar utgangspunkt i de barnegruppene vi har på Stovner, deres ståsted og utviklingspotensiale. Begge disse dokumentene er en del av verktøyet.

Vårt verktøy har skapt interesse også utenfor bydelen. Vi har deltatt i referansegruppe for sentralt verktøy i Kunnskapsdepartementet og hatt innlegg i forskjellige fora. Andre kommuner er også interessert i og bruker vårt verktøy. Vi ser selv nytten av dette verktøyet. Vi reflekterer, dokumenterer og deler erfaringer.

Spesielt så velger vi å se på mulighetene vi har i arbeidet vårt og ikke på begrensningene. Hva er det vi får til ut i fra rammebetingelsene?

Det er viktig at alle ansatte deltar i refleksjonen rundt verktøyet på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager. Hva kan vi forbedre? Hva kan vi fordype oss i?

Lykke til med arbeidet!

Hilsen Språkmiljøgruppa v/Lene Malmstrøm, Kristin Langsholdt, Lise Thingelstad og Vera Andresen

KARTLEGGING AV SPRÅKMILJØ - BYDEL STOVNER

Refleksjon rundt egen praksis

1. Den gode samtalen (barn/barn, barn/voksen)

- a. Hvilke situasjoner i hverdagen preges av gode samtaler mellom barn og mellom barn og voksne på din avdeling?

Svar 1a:

- b. Hva gjør dere for å fremme den gode samtalen?

Svar 1b:

- c. Har dere noen gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 1c:

2. Barn som språklige ressurser for hverandre

- a. Er det situasjoner i hverdagen dere ser at barna er ressurser for hverandre?

Svar 2a:

- b. Hva gjør dere for at mangfoldet av ressurser i barnegruppa kommer til uttrykk

Svar 2b:

c. Har dere noen gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 2c:

3. Lek

a. Er det noe ved leken på avdelingen dere vurderer som særlig språkfremmende?

Svar 3a:

b. Hva gjør dere for at leken skal bli mer utviklende språklig?

Svar 3b;

c. Har dere gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 3c:

4. Lek med språket

a. Hvilke former for språklek (som for eksempel regler, spontan riming, lek med ord fra ulike språk) opplever dere i hverdagen? Er språkleken initiert av barn og/eller voksne?

Svar 4a:

b. Hva gjør dere for å fremme språklek?

Svar 4b:

c. Har dere gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 4c:

5. Muntlig fortelling

a. Preges hverdagen av spontane fortellinger? Hva slags fortellinger fra barn og voksne?

Svar 5a:

b. Legges det opp til muntlige fortellinger i planlagte situasjoner? I hvilke situasjoner? Hvordan?

Svar 5b:

c. Hva gjør dere for å styrke den muntlige fortellingen?

Svar 5c:

d. Har dere gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 5d:

6. Bøker (med lydbøker) og bibliotek

a. På hvilken måte preger bøker hverdagen?

Svar 6a:

b. Hvordan bruker dere biblioteket?

Svar 6d:

c. Er det gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 6d:

e. Bruker dere nettet ved bestilling av bøker på biblioteket? Har dere andre nettsteder dere vil tipse om?

Svar 6e:

f. Bruker dere bøker på ulike språk? Tips?

Svar 6f:

7. Skriftspråkstimulering

a. Hvordan preges hverdagen av barns ”lesing” og ”skrivning”?

Svar 7b:

b. Hva har dere satt i gang for å vekke barnas interesse for bokstaver og skrift?

Svar 7c:

8. Flerspråklige barns morsmål

a. Hvordan preges hverdagen av språklig mangfold?

Svar 8a:

b. Hvordan støtter vi barns morsmålsutvikling?

Svar 8b:

c. På hvilken måte bidrar tospråklige ansatte med flerspråklig kompetanse?

Svar 8c:

d. Har dere gjort positive erfaringer knyttet til morsmålsarbeidet?

Svar 8d:

9. Flerspråklige barns norsklæring

a. Hvordan legger dere til rette for utvikling av norskferdigheter?

Svar 9b:

b. Har dere gode erfaringer dere vil nevne spesielt?

Svar 9c:

10. Ivaretagelse av enkeltbarn i arbeid med språkmiljøet

På hvilken måte opplever dere at arbeidet med språkmiljøet er til nytte for enkeltbarn?

Svar 10:

11. Foreldresamarbeid

På hvilken måte samarbeider og dokumenterer dere språkarbeidet for foreldrene?

Svar 11:

12. Andre områder og fordypningsområder

Er det andre områder dere har jobbet med som er viktige for språkmiljøet? I så fall: Skriv kort eller langt om hva dere har jobbet med og hvordan (det dere syns er viktig å få fram). Lag et vedlegg til dokumentet ved behov. Ta utgangspunkt i fagområdene i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

- 3.1. Kommunikasjon, språk og tekst
- 3.2. Kropp, bevegelse og helse
- 3.3. Kunst, kultur og kreativitet

- 3.4. Natur, miljø og teknikk
- 3.5. Etikk, religion og filosofi
- 3.6. Nærmiljø og samfunn
- 3.7. Antall, rom og form

Deriblant spesifikke områder som: Matematikk, Digitale verktøy, Sang og musikk, Forming, Drama, Fysisk miljø, Uteliv etc.

Svar 12:

13. Kompetanseheving

- a. Hvilke kompetansehevingstiltak kan være nyttige i forhold til arbeid med språkmiljøet? Kom med forslag.

Svar 13a:

KARTLEGGING AV SPRÅKUTVIKLING

Bakgrunn for arbeidet med kartlegging av språkmiljø og språkutvikling:

”Forskningen viser at ordforråd og begrepsforståelse er av sentral betydning for senere læring, leseforståelse og kommunikasjonsferdigheter. En sammenlignende studie i ti land viste at barns språk ble særlig styrket når tilbudet la til rette for at barna fikk leke og velge aktiviteter selv og når tilbudet inkluderte aktiviteter der barna var i samspill med voksne. Den tidlige språkstimuleringen bør derfor konsentreres om å tilby et rikt språkmiljø med tilgang til bøker, lek, aktiviteter og samtale. Et rikt språkmiljø forutsetter også kompetente voksne som kan bygge på barnets erfaringer, nysgjerrighet, initiativ og naturlige læringsformer. Leken og rolleleken representerer en god og sentral arena for språkutvikling” (St. melding nr.23 ”Språk bygger broer s.17)

Barnehagene i bydel Stovner arbeider aktivt for å skape gode språkmiljøer, se på egen praksis og gjøre forbedringer. Når vi blir bedre til å tilrettelegge språkmiljøet for den barnegruppen vi har, kan vi lettere se hva det enkelte barnet kan og mestrer og hva de trenger særskilt støtte til. PPT mener å se at kartlegging av språkmiljøet i Stovnerbarnehagene har lettet samarbeidet. Personalet som tar kontakt, blir stadig bedre til å gi beskrivelser av problematikken rundt enkeltbarn, og det er lettere å gjennomføre veiledning og tiltak.

Planlegging av språkarbeid og oppfølging av enkeltbarn må sees i sammenheng!

Før man observerer:

Språklig har alle barn i gruppa forskjellige forutsetninger. Alder og erfaringsbakgrunn vil spille inn og individuelle forskjeller kan skyldes forskjellige personligheter. Å søke kontakt

med andre eller være mer fornøyd med å leke stille for seg selv gir barn ganske forskjellige språklige erfaringer.

Likevel ønsker vi å nevne tre faktorer som er viktig å tenke på når man observerer den enkelte.

- **Barn som har norsk som morsmål** - Enspråklige barn har muligheten til å få støtte i sin språkutvikling på norsk både hjemme og i barnehagen. Selv om språket blir brukt forskjellig fra hjem til hjem.
- **Barn som er flerspråklige** – Barn som er flerspråklige og har erfaring med to eller flere språk i barnehagen og hjemme. Ofte er deres språkbakgrunn veldig forskjellige. Hvor lenge har man gått i barnehage? Hvilke språk snakkes hjemme? Behersker foreldrene og eller søsken også godt norsk? Dette er viktig bakgrunnskunnskap når vi skal observere den enkelte. Det er også viktig å observere barnets totale språkkompetanse – både på morsmål og norsk – også der hvor barnet i utgangspunktet fungerer bra i norsk.
- **Barn som er ny i norsk** – Har et barn vi skal observere et annet morsmål enn norsk og bare har gått en kort tid i barnehagen, så vil det ofte være vanskelig å få vite noe om barnets språkutvikling. Foreldre, eventuelt tospråklige assistenter, kan være viktige samarbeidspartnere i å fortelle om morsmålet. Den såkalte ”tause perioden” som kan inntreffe når barnets hjemmespråk ikke kommer til nytte i norskspråklige miljøer, kan vare i 6 måneder. Det kan være krevende for voksne som leter etter muntlig tegn på norsk tilegnelse! Å følge med i denne første perioden er likevel viktig. Områdene oppmerksomhet, samspill og kommunikasjon og tegn til språkforståelse er fortsatt relevant uten at vi glemmer å tenke over om barnet etter hvert ser ut til å få med seg det som skjer på norsk.

Hva man observerer:

Spørsmålene innenfor hver gruppe er ikke inndelt i alderstrinn. Personalet, må i tillegg spørre om observasjonene er alders adekvat, fanger opp språkbakgrunn til barnet og spesielt at det har skjedd en **progresjon i språkutviklingen** siden forrige observasjoner.

Oppmerksomhet

Holder barnet oppmerksomhet om det som blir sagt?

Holder barnet oppmerksomhet om en bok til man er ferdig med å lese boken?

Hvordan tar barnet kontakt for å oppnå andres oppmerksomhet om det som barnet ønsker å formidle?

Venter barnet på tur i en dialog eller samtale med andre uten å miste oppmerksomheten?

Kan barnet delta i en aktivitet over tid?

Samspill og kommunikasjon

Må alltid sees i en større sammenheng.

Hvem tar barnet kontakt med? Barn, voksne

Andre måter å kommunisere på? Kroppsspråk?

Tar andre (barn) kontakt med barnet?

Respons fra andre?

Samspill i kommunikasjon og lek?

Samtaledeltagelse

Deltar barnet i samtaler?

Er samtalebidragene relevante?
Hvem snakker barnet med?
Får barnet respons fra voksne?
Samtaledeltagelse i lek?
Bruker barnet språket i andre aktiviteter som f.eks sang, rim og regler?

Språkforståelse

Kan barnet utføre enkle beskjeder som f.eks hente noe?
Kommenterer barnet det de voksne sier?
Gir barnet respons på det de voksne sier, verbalt eller nonverbalt?
Kan barnet snakke om noe som ikke er til stede i situasjonen, eller er barnet avhengig av å ha bilder eller konkrete tilstede

Hensikten med denne delen av kartleggings verktøy:

Den skal føre til refleksjon over barnegruppas forskjellige språklige forutsetninger og behov.
Den skal være en hjelp i systematisering av språkobservasjonene.
Den skal sikre at språkarbeidet passer det enkelte barns ståsted og utviklingspotensiale.
Å bruke dette skal ikke erstatte bruk av individuell plan der barnet trenger noe ekstra!

Tilslutt:

Kartlegging av språkmiljøene og kartlegging av enkeltbarns språkutvikling henger sammen.

Et eksempel er å snu spørsmål knyttet til enkeltbarn:

”Holder den voksne oppmerksomheten om det som blir sagt?” 😊

Det er oss det kommer an på!